

Procedure voor de invordering van onbetwiste schulden (IOS): uitbreiding naar relaties tussen bedrijven en consumenten (B2C) is nefast voor consumentenbescherming en past niet in de strijd tegen overmatige schuldenlast

Juni
2022

Standpunt van organisaties actief in de strijd tegen overmatige schuldenlast en armoede

Auteurs :

Observatoire
du Crédit et
de l'Endettement

steunpunt mens
en samenleving

Mede ondertekend door

Inhoudstafel

1. Inleiding	3
2. Hoe werkt deze procedure op dit ogenblik?	3
2.1. 1 ^{ste} stap: de advocaat	3
2.2. 2 ^{de} stap: aanmaning tot betaling door de gerechtsdeurwaarder	4
2.3. 3 ^{de} stap: het antwoord van de schuldenaar	4
2.4. 4 ^{de} stap: het proces-verbaal van niet-betwisting	4
2.5. 5 ^{de} stap: verzet van de schuldenaar	5
2.6. 6 ^{de} stap: Centraal register voor de invordering van onbetwiste geldschulden (Centraal Register)	5
3. Uitbreiding van deze procedure tot relaties tussen bedrijven en consumenten? Kritische beoordeling	7
3.1. De zwakke positie van de consument in het kader van een overeenkomst gesloten met een bedrijf impliceert noodzakelijkerwijs een voorafgaande controle door een rechter vóór de aflevering van de uitvoerbare titel.	7
3.2. Een onbetwiste vordering staat niet gelijk aan een onbetwistbare vordering	8
3.3. Het stilzwijgen van de consument mag in geen geval worden beschouwd als een "afwezigheid van betwisting"	9
3.4. De omkering van het geschil heeft kwalijke gevolgen voor de consument, vooral wanneer deze zich in een financieel of sociaal zwakke situatie bevindt	10
3.5. Een uitvoerbare titel leidt tot de gerechtelijke invordering en torenhoge gerechtsdeurwaarderskosten	11
3.6. De gerechtsdeurwaarder is naar onze mening niet de meest aangeezene partij om het pv van niet-betwisting af te leveren	11
3.7. De advocaat als "eerste rechter" van de procedure biedt onvoldoende garanties	12
3.8. Ongerechtvaardigde onevenredige inbreuk op de privacy van de consument	12
4. Conclusie	13
Contacten	14

1

Inleiding

De **procedure voor de invordering van onbetwiste schulden (IOS)** werd in 2015 in het Gerechtelijk Wetboek ingevoerd door de zogenaamde *potpourri* /-wet¹, die de artikelen 1394/20 en volgende invoegde.

De invoering van deze buitengerechtelijke procedure was hoofdzakelijk ingegeven door de wens om (1) de schuldeiser een snelle en efficiënte invorderingsprocedure aan te reiken en (2) de werklast van de rechters te verlichten wat onbetwiste vorderingen betreft.

Typisch aan deze procedure is dat er sprake is van een **'omkering van het geschil'**: het is vooral de schuldenaar die tijdig en adequaat moet reageren om de uitvaardiging van een uitvoerbare titel tegen hem te stoppen. In een 'klassieke' gerechtelijke procedure is het de schuldeiser die in eerste instantie de gegrondheid van zijn vordering in al haar onderdelen (hoofdsom, schadebeding, intresten...) moet bewijzen alvorens een rechter een uitvoerbare titel (in de vorm van een vonnis) aflevert.

¹ Wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, B.S.

² De procedure heeft alleen betrekking op entiteiten die zijn geregistreerd in de Kruispuntbank van Ondernemingen of in een databank van ondernemingen

2

Hoe werkt deze procedure op dit ogenblik?

Momenteel geldt deze procedure alleen voor **relaties tussen professionals**² (B2B). Ze kan dus niet worden aangevend om schulden van een consument in te vorderen. Ook de schuldvorderingen van overheidsinstanties zijn uitgesloten.

De te innen vordering moet betrekking hebben op een geldsom en moet zeker, opeisbaar en onbetwist zijn.

2.1. 1ste stap: de advocaat

De schuldeiser moet eerst de betwiste factu(u)r(en) en de bewijsstukken/documenten voorleggen aan een advocaat, die geacht wordt na te gaan of aan de voorwaarden voor de buitengerechtelijke procedure is voldaan.

Als dat het geval is, maakt de advocaat de bewijsstukken van de schuld over aan een gerechtsdeurwaarder van zijn keuze en geeft hij hem een mandaat om de procedure te starten.

van andere lidstaten van de Europese Unie in de zin van Richtlijn 2009/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16/09/2019.

2.2. 2de stap: aanmaning tot betaling door de gerechtsdeurwaarder

De gerechtsdeurwaarder betekent vervolgens aan de schuldenaar een aanmaning tot betaling, waaraan een gestandaardiseerd antwoordformulier is gehecht. Deze aanmaning moet, op straffe van nietigheid, een hele reeks gegevens bevatten, die in het gerechtelijk wetboek zijn opgesomd ³.

2.3. 3de stap: het antwoord van de schuldenaar

Vanaf de betekening van de aanmaning heeft de schuldenaar een maand de tijd om te reageren aan de hand van het bijgevoegde formulier. Als deze termijn verstreken is, en bij uitblijven van een reactie of betaling, wordt de procedure voortgezet.

Als de **schuldenaar reageert**, kan hij:

- **De schuld betwisten** en daarbij de betwisting **motiveren**⁴. In dat geval moet de buitengerechtelijke procedure automatisch stoppen, zelfs als de motivering de gerechtsdeurwaarder niet adequaat lijkt; als de schuldeiser de betaling van zijn vordering wenst te bekomen, zal hij daarvoor de klassieke weg moeten volgen.
- **Betalingstermijnen vragen**, die de schuldeiser kan aanvaarden of weigeren. Als hij ze aanvaardt, wordt de buitengerechtelijke procedure opgeschort zolang de schuldenaar zijn aanzuiveringsregeling naleeft. Als de schuld-

eiser de betalingstermijnen weigert, gaat de procedure verder. De schuldeiser hoeft zijn weigering niet te rechtvaardigen.

- **Betalen**. In dat geval stopt de buitengerechtelijke procedure. De schuldeiser kan de schuldenaar dan uiteraard niet meer gerechtelijk vervolgen. Merk op: als de schuldenaar slechts gedeeltelijk betaalt, loopt de buitengerechtelijke procedure verder voor het saldo van de vordering.

2.4. 4de stap: het proces-verbaal van niet-betwisting

Als de schuldenaar niet reageert binnen de gestelde termijn, als de schuldeiser de betalingstermijnen weigert, of als de schuldenaar de betwisting niet motiveert, kan de gerechtsdeurwaarder op verzoek van de schuldeiser **een proces-verbaal van niet-betwisting** opstellen, dat een uitvoerbare titel vormt.

Dit proces-verbaal kan ten vroegste worden opgesteld 8 dagen na het verstrijken van de termijn van één maand waarover de schuldenaar beschikt om te reageren.

Het proces-verbaal krijgt, op verzoek van de gerechtsdeurwaarder, uitvoerende kracht door een magistraat van het Beheer- en Toezichtsc commissie bij het Centraal bestand van berichten van beslag (CBB). Die magistraat doet slechts een marginale controle. Hij/zij kan enkel controleren of de procedurele voorwaarden nageleefd zijn, met uitsluiting van elke inhoudelijke controle.

³ Artikel 1394/1 van het Gerechtelijk Wetboek

⁴ Een niet-gemotiveerde betwisting staat gelijk aan de afwezigheid van betwisting.

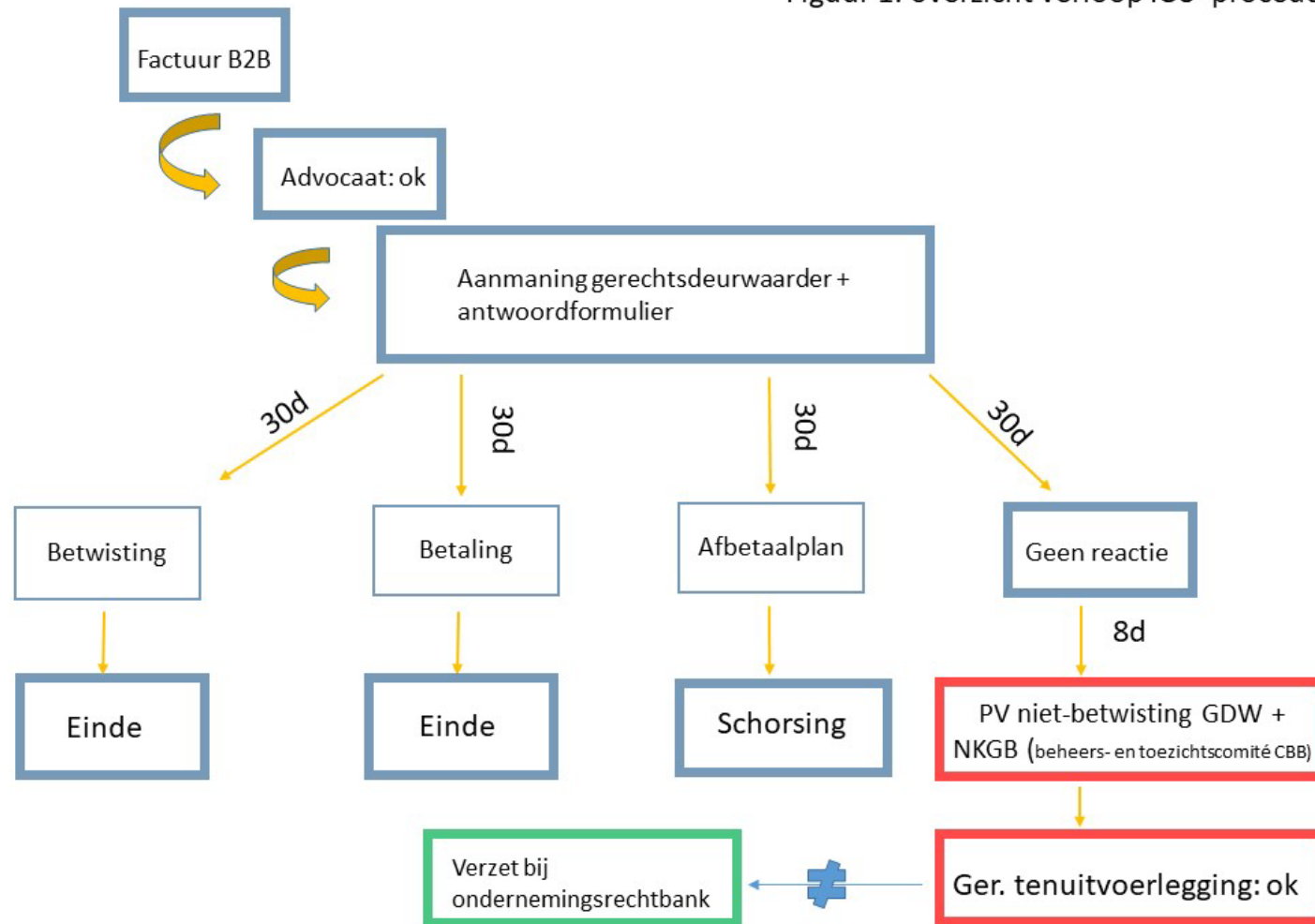
2.5. 5de stap: verzet van de schuldenaar

Is het proces-verbaal van niet-betwisting eenmaal uitvoerbaar verklaard, dan opent het de deur naar de klassieke uitvoeringsmaatregelen (inbeslagnemingen, enz.). Er rest de schuldenaar dan nog maar één mogelijkheid van beroep: op eenzijdig verzoek **verzet aantekenen bij de Ondernemingsrechtbank**. Bij dat verzoek moet het proces-verbaal van niet-betwisting worden gevoegd. Het verzet is opschortend en opent een debat over de grond van de zaak.

2.6. 6de stap: Centraal register voor de invordering van onbetwiste geldschulden (Centraal Register)

In het kader van deze nieuwe procedure heeft de wetgever een **Centraal Register** in het leven geroepen. Het betreft een geautomatiseerd gegevensbestand, ingericht en beheerd door de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders. Daarin worden alle gegevens bewaard die nodig zijn voor de controle op het juiste verloop van de procedure (documenten, bewijsstukken, dagvaarding, antwoordformulieren, briefwisseling, enz.) om het door de gerechtsdeurwaarder opgemaakte proces-verbaal van niet-betwisting uitvoerbaar te maken.

Figuur 1: overzicht verloop IOS- procedure

Centraal register voor de invordering van onbetwiste geldschulden

3

Uitbreiding van deze procedure tot relaties tussen bedrijven en consumenten? Kritische beoordeling

Het Grondwettelijk Hof heeft deze procedure bekrachtigd naar aanleiding van beroepen tot nietigverklaring door de OVB en de OBF⁵. Toch blijft ze hevige kritiek uitlokken, meer bepaald vanwege de kosten⁶, de geringe doeltreffendheid⁷ en de tekortkomingen inzake de naleving van het recht op een effectieve rechterlijke toetsing. De enigen die echt blij zijn met deze procedure zijn uiteindelijk de gerechtsdeurwaarders: zij vinden ze zo doeltreffend dat ze pleiten om ze uit te breiden tot de relaties tussen bedrijven en consumenten.

Als organisaties actief in de strijd tegen overmatige schuldenlast en armoede zijn wij om meerdere redenen radicaal gekant tegen een dergelijke uitbreiding:

⁵ GwH, arrest nr. 62/2018 van 31 mei 2018.

⁶ Sommige auteurs wijzen erop dat deze procedure niet noodzakelijk goedkoper is voor de schuldeiser, die immers enkel de kosten van de verzending van het vonnis bespaart, aangezien hij nog steeds een advocaat moet inhuren en de kosten van de betekening van de aanmaning tot betaling moet voorschieten.

⁷ De termijnen van de IOS-procedure zijn theoretisch dezelfde of zelfs langer dan die van een klassieke gerechtelijke procedure.

⁸ HvJ-EU, 27 juni 2000, Oceano Grupo Editorial c. Salvat Editores, C-244/98; HvJ-EU, 26 oktober 2006, Elisa Maria Mostaza c. Centro Movil Milenium SL, C-

3.1. De zwakke positie van de consument in het kader van een overeenkomst gesloten met een bedrijf impliceert noodzakelijkerwijs een voorafgaande controle door een rechter vóór de aflevering van de uitvoerbare titel.

De consument is in de praktijk altijd de zwakkere partij bij de interpretatie van een overeenkomst met een onderneming. De consument bevindt zich in een zwakke positie tijdens de onderhandeling van de overeenkomst én tijdens de uitvoering ervan. Die zwakte impliceert dat de consument beter beschermd moet worden. De Belgische en Europese wetgevers streven dat ook na, via algemene wetgeving (boek VI van het Wetboek van economisch recht) en via meer gerichte regelgeving (consumentenkrediet, telecomcontracten, energiecontracten, enz.).

Om ervoor te zorgen dat deze wetten worden nageleefd, is de **controle door een rechter onontbeerlijk** voor een uitvoerbare titel wordt afgeleverd. Het is zelfs een verplichting die wordt opgelegd door het Europese Hof van Justitie⁸. Volgens het Hof kan de ongelijke situatie tussen de consument en de professional alleen worden rechtgezet door een positieve tussenkomst, extern aan de contractpartijen. De rechter is dus

168/05 en HvJ-EU, 4 juni 2009, Pannon GSM Zrt c. Erzsébet Sustikné Györfi, C-243/08; HvJ-EU, 3 september 2015, Horatiu Ovidiu Costea c. SC Volksbank Romania SA, C-110/14; HvJ-EU, 9 november 2010, VB Pénzügyi Lizing Zrt c. Ferenc Schneider, C-137/08; HvJ-EU, 21 februari 2013, Banif Plus Bank c. Csaba Csipa en Viktoria Csipai, C-472/11; HvJ-EU, 30 mei 2013, Erika Joros c. Aegon Magyarorszag Hotel Zrt., C-397/11; HvJ-EU, 14 november 2013, Banco Popular Español SA c. Teodolinda Rivas Quichimbo en Wilmar Edgar Cun Pérez, C-537/12, etc.

verplicht om ambtshalve de rechtmatigheid te beoordelen van de (algemene) contractvoorwaarden van een consumentenovereenkomst die hem wordt voorgelegd. De opdracht die zo aan de rechter wordt toevertrouwd, is noodzakelijk om een effectieve bescherming te verzekeren. Dat geldt in het bijzonder voor het niet denkbeeldige risico dat de consument niet op de hoogte is van zijn rechten of moeilijkheden ondervindt bij de uitoefening ervan.⁹

De rechter is dus verplicht om ambtshalve – zelfs als de schuldenaar niet op de zitting verschijnt en verstek laat – de rechtmatigheid van de (algemene) contractvoorwaarden van een consumentenovereenkomst na te gaan. Dat verhindert in rechte de uitbreiding van de buitengerechtelijke procedure tot B2C-relaties, althans zoals de verplichting nu bestaat.

Toen het Grondwettelijk Hof in 2018 de IOS-procedure bekrachtigde, bouwde het zijn argumentatie op rond de door de wetgever voorziene waarborgen. In de eerste plaats was dat het beperkte toepassingsgebied van de artikelen 1394/20 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, dat beperkt is tot relaties tussen professionals¹⁰. Daaruit kan worden afgeleid dat het Grondwettelijk Hof een heel ander standpunt zou hebben ingenomen als de procedure ook gold voor B2C-vorderingen.

⁹ Zie A. Berthe, "Quelle procédure simplifiée pour le recouvrement des créances B2C", in Mutations et facettes d'une profession méconnue, *lus & Actores* 2018/1-2, Larcier, p.64 en volgende.

¹⁰ GwH, 31 mei 2018, nr. 62/2018, B.80.1: "De invorderingsprocedure zoals geregeld in artikel 1394/20 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek betreft enkel geldschulden die zeker en opeisbaar zijn en is slechts van toepassing bij handelstransacties, nu zowel de schuldenaar als de schuldeiser moeten ingeschreven zijn in de Kruispuntbank van ondernemingen".

3.2. Een onbetwiste vordering staat niet gelijk aan een onbetwistbare vordering

De wetgever is uitgegaan van dit principe: als de consument de schuldvordering niet betwist, hoeft de schuldeiser niet via een rechter te passeren om een uitvoerbare titel te verkrijgen. Maar **dat een vordering niet wordt betwist, betekent nog niet dat ze onbetwistbaar is**, zeker wanneer de schuldenaar een consument is.

Uit onze praktijk blijkt dat consumentenovereenkomsten veel oneerlijke bedingen bevatten, waarvan **de onervaren consument niet weet dat hij ze kan aanvechten**. Vaak beroept de schuldeiser zich tegenover de consument ook op algemene voorwaarden waarvan de afdwingbaarheid zelf kan worden betwist — omdat ze niet tegenstelbaar aan de consument zijn¹¹ — waardoor de schuldeiser er zich geheel niet op kan beroepen. Om nog maar te zwijgen over verjaarde schulden die de schuldeiser willens en wetens toch blijft invorderen.

Om hiervan overtuigd te raken hoeft men verder slechts te verwijzen naar de steeds terugkerende praktijken waarop de verschillende ombudsmannen in hun jaarverslagen wijzen: ongerechtvaardigde aanmanings- en factureringskosten, onbereikbare klantendiensten, niet-behandeling van klachten, misleidende

¹¹ Opdat een onderneming haar algemene voorwaarden kan invoeren t.a.v. een consument, moet ze volgende twee zaken kunnen bewijzen: 1) dat de consument voorafgaandelijk of ten laatste op het moment van het sluiten van de overeenkomst kennis had of kennis had kunnen nemen van de betreffende algemene voorwaarden en 2) dat de consument expliciet of stilzwijgend deze voorwaarden heeft aanvaard. Slaagt een onderneming er niet in dit dubbelbewijs te leveren, dan zijn die algemene voorwaarden niet 'tegenstelbaar' aan de consument, en kunnen ze niet dienen om de erin vernoemde sommen te vorderen bij de consument.

precontractuele informatie bij huis-aan-huisverkoop, oneerlijke facturatie, enz.¹²

De premisse waarop de wetgever zich baseert, is naar onze mening dan ook van meet af aan onjuist. **De procedure zou uitsluitend van toepassing mogen zijn voor onbetwistbare vorderingen en niet voor onbetwiste vorderingen.** Maar om een vordering onbetwistbaar te verklaren, is vaak de tussenkomst van een rechter nodig.

3.3. Het stilzwijgen van de consument mag in geen geval worden beschouwd als een "afwezigheid van betwisting"

In de huidige procedure staat het **uitblijven van een antwoord van de schuldenaar** (binnen de 30 dagen na de betekening van de aanmaning tot betaling) gelijk aan een afwezigheid van betwisting. Dat betekent dat de gerechtsdeurwaarder de buitengerechtelijke procedure kan voortzetten en een pv van niet-betwisting kan afleveren.

Voor een professionele schuldenaar valt deze regel nog te rechtvaardigen (al zijn sommige zelfstandigen net zo slecht op de hoogte van hun rechten als een

consument), maar in het geval van een consument is dat ondenkbaar. **Uit het stilzwijgen van de consument mogen geen rechtsgevolgen worden afgeleid** (en al zeker niet dat hij een schuldvordering zou aanvaarden). Het stilzwijgen kan immers een blijk zijn van juridische onwetendheid of zelfs van een algemeen gebrek aan inzicht in de procedure, eerder dan van aanvaarding van de gevorderde bedragen.

Verder stelt de huidige B2B-procedure een niet-gemotiveerde betwisting gelijk aan de afwezigheid van betwisting. De schuldenaar kan er dus niet mee volstaan om de schuld te betwisten, hij moet ook een reden opgeven voor de betwisting. Een summiere of ontoereikende motivering is weliswaar voldoende om de procedure stop te zetten, maar de schuldenaar **moet zijn betwisting wel begrijpelijk en leesbaar kunnen toelichten.**

En precies deze vereiste, dat de betwisting – net zoals in de huidige procedure – gemotiveerd moet worden, is als het om een consument gaat **ongepast en discriminerend.**

Wanneer de consument de schuld betwist, moet de derde-invorderaar de invordering stopzetten en het dossier

¹² Zie over deze steeds terugkerende problematiek om te beginnen de jaarverslagen van de ombudsdienst telecomcommunicatie: <https://www.ombudsmantelecom.be/nl/onthaal.html?IDC=36>

Zie ook de aanbevelingen van de federale ombudsman energie die niet gevolgd worden door de leveranciers (facturatie van kosten voorzien in schadebedingen in de algemene voorwaarden die niet tegenstelbaar zijn of niet wederkerig in de algemene voorwaarden zijn opgenomen): <https://www.ombudsmanenergie.be/nl/recommandations> en bv. https://www.mediateu-nergie.be/sites/default/files/content/download/files/problemes_de_paiement_facturation_dune_clause_penale.pdf

Zie tot slot ook in het jaarrapport 2021 van de ombudsman in financiële geschillen (met banken), p.

21 : "Zo hebben in 2021 verschillende consumenten moeilijkheden ondervonden met hun bank omdat deze niet reageerde op hun problemen of geen persoonlijk contact mogelijk was en dit als gevolg van de afschaffing van afspraken in de kantoren wegens de gezondheids crisis of de structurele vermindering van het aantal kantoren. De noodzaak om, vaak meerdere malen, contact op te nemen met een call-center om een aantal basisproblemen op te lossen (toezending van documenten, uitleg over de aange-rekende kosten, enz.) leidt tot communicatieproblemen en vertragingen die moeilijk te aanvaarden zijn." <https://www.ombudsfin.be/sites/default/files/Jaarverslag%202021%20Ombudsfin.pdf>

terugsturen naar de oorspronkelijke schuldeiser. Zo staat het in artikel 3 van de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument. In de praktijk is echter gebleken dat **sommige gerechtsdeurwaarders of incasso-bureaus zelfs een gemotiveerde betwisting negeren** en de invordering voortzetten zonder op de aangehaalde argumenten in te gaan.

Normaal gezien moeten de magistraten die belast zijn met de uitvoerbaarverklaring van het pv van niet-betwisting in een dergelijke situatie weigeren om dit te doen. Maar vergeten we niet dat het Comité van toezicht slechts uit twee magistraten bestaat, die met een heel groot aantal dossiers zullen worden geconfronteerd. Het risico bestaat dan ook dat zij vaak automatisch zonder verdere controle hun fiat zullen geven.

3.4. De omkering van het geschil heeft kwalijke gevolgen voor de consument, vooral wanneer deze zich in een financieel of sociaal zwakke situatie bevindt

Het grote aantal vonnissen dat bij **verstek** wordt gewezen, met name voor de vrederechter, toont aan hoe moeilijk het voor schuldenaars is **om zich voor de rechter te verdedigen**, vooral wanneer ze zich in een sociaal of financieel precaire situatie bevinden. Dat een schuldenaar niet verschijnt op een zitting

wordt vaak geïnterpreteerd als een bewijs van zijn kwade trouw of, op zijn minst, van zijn gebrek aan belangstelling voor de situatie. Uit onze praktijk blijkt echter dat schuldenaars vaak verstek laten gaan voor een zitting waarvoor ze zijn opgeroepen omdat ze te zeer **onder de indruk zijn van de gebeurtenissen of niet weten wat ze moeten doen**. Het is dus al moeilijk voor een schuldenaar om zich voor de rechter te verdedigen wanneer hij wordt gedagvaard. Maar het is **nog ingewikkelder om zelf het initiatief te nemen** tot een gerechtelijke procedure om zich te verzetten tegen een pv van niet-betwisting, om nog maar te zwijgen van de kosten van een dergelijke procedure.

Enkele jaren geleden stelden de diensten schuldbemiddeling het uiterst negatieve effect vast van de **omkering van het geschil**. Een in Zweden gevestigde schuldopkoper besloot toen een beroep te doen op de procedure van het Europese betalingsbevel om (meestal) verjaarde schulden in te vorderen die het bedrijf had overgenomen van Belgische energieleveranciers of kredietmaatschappijen¹³. De diensten schuldbemiddeling werden daarop overstelpt met dossiers van gebruikers die waren veroordeeld in het kader van een Europees betalingsbevel (op basis waarvan zeer agressieve invorderingsmaatregelen werden genomen¹⁴). Er kon niets meer tegen worden gedaan omdat de schuldenaar niet binnen de gestelde termijn bezwaar had aangetekend bij de ad hoc rechter. Het feit dat

¹³ Het Europese betalingsbevel stelt een in een EU-lidstaat gevestigde schuldeiser in staat eenzijdig een uitvoerbare titel te verkrijgen om een vordering te innen, die hij heeft op een in een ander EU-land gevestigde consument. Eens uitgevaardigd, moet het Europese betalingsbevel door een deurwaarder worden betekend aan de consument, die 30 dagen de tijd heeft om bezwaar aan te tekenen aan de hand van

een standaardformulier dat bij de betekening wordt gevoegd. Indien binnen de gestelde termijn geen verzet is aangetekend, wordt het bevel uitvoerbaar.

¹⁴ Zie in dit verband het dossier: <http://mediationdettes.be/De-inningspraktijken-van-de-maatschappij-HOIST-KREDIT-AB-497?lang=nl>

de schuldenaars geen rechtsmiddel instelden, was daarbij niet toe te schrijven aan een gebrek aan belangstelling, maar aan het feit **dat zij niets begrepen van de procedure** die tegen hen was ingeleid en aan het feit dat de vordering waarop het betalingsbevel was gebaseerd, was **verjaard**.

In veel gevallen zagen de getroffen schuldenaren zich genoodzaakt een verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling in te dienen omdat zowel de gevorderde bedragen als de kosten van tenuitvoerlegging hoog opliepen.

3.5. Een uitvoerbare titel leidt tot de gerechtelijke invordering en torenhoge gerechtsdeurwaarderskosten

De IOS-procedure stelt de schuldeiser in staat om gemakkelijk aan een uitvoerbare titel te komen. En zodra hij die heeft, kan hij zijn schuld gerechtelijk invorderen. Die invordering gaat echter gepaard met een **explosie van gerechtsdeurwaarderskosten**, waardoor de schuldenaar maar al te vaak in een **spiraal van overmatige schuldenlast** terechtkomt.

Het zijn immers niet zozeer de gerechtskosten die leiden tot een toename van de schuld, maar veeleer de kosten van

de tenuitvoerlegging (die de schuldenaar zelfs kunnen drijven naar een collectieve schuldregeling).^{15 16}

Naar onze mening moet de wetgever, zeker wanneer de schuldenaar een consument is, in procedures voorzien die de minnelijke regeling van schulden bevorderen, en omgekeerd: procedures vermijden die de schuldeiser ertoe aanzetten "de arm van de schuldenaar om te wringen" om de betaling van zijn vordering te bekomen.

3.6. De gerechtsdeurwaarder is naar onze mening niet de meest aangewezen partij om het pv van niet-betwisting af te leveren

De invordering van onbetwiste schulden is toegevoegd aan de taken die volgens artikel 519§1 van het Gerechtelijk Wetboek tot de exclusieve bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarders behoren en waarvoor zij een ambtsplicht hebben. De wetgever heeft ervoor gekozen die bevoegdheid toe te vertrouwen aan gerechtsdeurwaarders eerder dan aan advocaten omdat eerstgenoemden overheids- en ministeriële ambtenaren zijn. Die hoedanigheid zou een zekere onafhankelijkheid garanderen die advocaten zouden missen.

Wij leiden hieruit af dat de gerechtsdeurwaarders deze bijkomende bevoegdheid hebben "gekregen"

¹⁵ Thibaut S., Jeanmart C., 2021, "Les huissiers de justice et les ménages précarisés", in Gibens S., Dubois JM, Pauvreté en Belgique 2022, FOD Justice, Bruxelles, p257-303

¹⁶ Arbeidsrechtbank Brussel, 12 november 2019, rolnummer 2019/ BB/12 : "Le surendettement durable est en l'occurrence établi au vu de la comparaison du montant global des dettes exigibles (14.717,74 €) et des quotités de ressources de Madame X susceptibles d'être saisies, ceci en tenant compte de la multiplicité des créanciers (10 sont signalés) qui fait

obstacle à ce que Madame X puisse proposer à chacun un plan amiable de remboursement en phase avec ses ressources. S'y ajoute la confrontation à de multiples démarches d'huissiers qui annihilent les marges disponibles pour rembourser le montant en principal des créances, et allonge d'autant le délai nécessaire pour apurer la totalité de son endettement. L'admissibilité à la procédure apparaît dans un tel cas nécessaire pour que, d'une part, soit stoppée la spirale des intérêts et frais d'exécution sans perspective d'apurement des dettes en principal."

vanwege hun statuut van ministerieel ambtenaar. Dat statuut zou borg staan voor de onafhankelijkheid van de gerechtsdeurwaarder, die daardoor rekening zou houden met de belangen van beide partijen (zelfs als de gerechtsdeurwaarder optreedt voor en namens de schuldeiser).

De **gerechtsdeurwaarder heeft echter een hybride statuut**¹⁷: hij is enerzijds openbaar ambtenaar en ministerieel ambtenaar, en anderzijds vrij beroeper, wat hem ertoe aanzet om een rentabiliteits- en winstlogica te volgen. Met andere woorden, om zijn kantoor te doen draaien moet hij zijn cliënten tevredenstellen. En **zijn cliënten zijn de schuldeisers**. Dit hybride karakter van het statuut van gerechtsdeurwaarder brengt heel wat spanningen teweeg. In de praktijk is het denkbaar dat de gerechtsdeurwaarder, zelfs in zijn monopolistische opdrachten, niet de garanties van onafhankelijkheid kan bieden die de wetgever hem toedicht en eerder zal optreden in het belang van zijn cliënten (de schuldeisers) dan in het belang van de tegenpartij (de schuldenaar). Dat blijkt uit het feit dat sommige gerechtsdeurwaarderskantoren met hun cliënten overeenkomsten van het type "*no cure no pay*" sluiten. Voor de gerechtelijke invordering zijn dergelijke overeenkomsten totaal onverenigbaar met hun statuut van ministerieel ambtenaar: zij kunnen daardoor **niet de nodige onafhankelijkheid garanderen** ten aanzien van hun cliënten en de schuldenaar, met wiens belangen zij nochtans ook rekening moeten houden.

3.7. De advocaat als "eerste rechter" van de procedure biedt onvoldoende garanties

Het is op zich verdienstelijk dat een advocaat een rol speelt in deze buitengerechtelijke procedure — waardoor wordt vermeden dat op deze procedure een beroep wordt gedaan voor elke soort vordering en door elke schuldeiser. Maar het blijft een feit dat de advocaat, gemandateerd door de schuldeiser, **niet dezelfde waarborgen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid** biedt als een rechter.

Ook worden aan de advocaat geen specifieke opleidingseisen gesteld. Als de procedure echter zou worden uitgebreid tot B2C-relaties, zou de advocaat moeten kunnen aantonen dat hij over de nodige deskundigheid beschikt op het gebied van het consumentenrecht in ruime zin.

3.8. Ongerechtvaardigde onevenredige inbreuk op de privacy van de consument

De invoering van de buitengerechtelijke procedure ging gepaard met de oprichting van een **Centraal Register** dat wordt beheerd en georganiseerd door de Nationale kamer van Gerechtsdeurwaarders. Dit register bevat alle gegevens die nodig zijn voor het verloop van de procedure en voor de afgifte van het pv van niet-betwisting dat uitvoerbare kracht heeft.

Die gegevens worden gedurende 10 jaar bewaard.

¹⁷ Thibaut S., Jeanmart C., 2021, "Les huissiers de justice et les ménages précarisés", op.cit., p257-303.

Wanneer de schuldenaars echter consumenten zijn, en dus natuurlijke personen die **per definitie voor privédoeleinden** handelen, zijn de ingezamelde en bewaarde gegevens noodzakelijkerwijs **gevoelige gegevens** (die namelijk verband houden met de identificatie van de schuldenaar zelf alsook met de aard van zijn schulden), die een striktere en specifieke bescherming verdienen. De vraag zal dus rijzen of dit register geen onevenredige inbreuk vormt op de door artikel 22 van de Grondwet en artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens gewaarborgde bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Conclusie

De naleving van wettelijke consumentenbescherming wordt vandaag door de rechter gegarandeerd. Maar de *omkering van het geschil* dreigt voor de consument een drastische vermindering te betekenen van deze bescherming, gezien zijn zwakke positie.

De rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie bevestigt dat het noodzakelijk is dat de rechter de voorwaarden van een consumentenovereenkomst toetst, en dat dat zelfs ambtshalve moet gebeuren bij afwezigheid van de consument op de zitting. Het is niet juist dat de omkering van het geschil gerechtvaardigd wordt door het aantal verstekvonnissen bij consumentengeschillen (zodat de tussenkomst

van de rechter uiteindelijk weinig "toegevoegde waarde" zou opleveren). De rechter moet wettelijk gezien immers ambtshalve de onwettigheid van oneerlijke contractvoorwaarden opwerpen, wat veel rechters al doen.

Door de omkering van het geschil verminderen bovendien de mogelijkheden voor een minnelijke regeling van de schuld, wat toch altijd de voorkeur geniet als er sprake is van een consumentenschuldenaar. Het bestaan van een uitvoerbare titel stelt de schuldeiser in staat om snel op een tenuitvoerleggingsprocedure over te schakelen, met een explosie van de gerechtsdeurwaarderskosten tot gevolg en een escalatie met dwangmaatregelen.

In plaats van de controlemogelijkheden van de rechter te verminderen, is het juist nodig om zijn controlerende rol te versterken. Ook wanneer de schuldenaar niet aanwezig is op de zitting, want die afwezigheid is vaak het symptoom van een dieperliggend probleem: dat van een sociaal-economische preciaire situatie of juridische onwetendheid van de schuldenaar. De rechters moeten dan ook eerder meer personele en financiële middelen krijgen die nodig zijn voor hun controlebevoegdheid.

CONTACTEN

SAM, steunpunt Mens en Samenleving

Robin van Trigt, jurist

Mail : Robin.vantrigt@samvzw.be

GSM : 0492/97.52.83

Centre d'Appui-Médiation de Dettes

Anne Defossez, directrice

Mail : a.defossez@mediationdedettes.be

Tel. : 02/217.88.05 - GSM : 0473/69.06.51

Observatoire du Crédit et de l'Endettement (OCE)

Caroline Jeanmart, directrice

Mail : c_jeanmart@observatoire-credit.be

Tel.: 071/33.12.59 – GSM : 0478/10.00.24

Belgisch Netwerk Armoedebestrijding (BAPN)

Caroline Van der Hoeven, coördinatrice

Mail : caroline.vanderhoeven@bapn.be

Tél: 02 265.01.53 – GSM: 0474/55 96 11